

социальной деятельности, достичь их баланса на личностном уровне человека, правильно построить педагогический процесс позволяет осмысление педагогических идей В. Сухомлинского в контексте современных проблем образования.

Раскрыта сущность позиции ученого относительно диалектики и гармонизации материальных и духовных потребностей личности, создание соответствующей образовательной среды для их развития, национальное и духовное возрождение, формирование эстетических вкусов, культуры потребления человека.

Ключевые слова: материальные и духовные потребности, социальная деятельность, учебно-воспитательная среда, гуманизация, культура потребления.

Khoruzha L. L.

THE MATERIALISTIC AND SPIRITUAL INTERCONNECTION IN THE PEDAGOGICAL HERITAGE OF VASYL SUKHOMLYNSKYI

The article is focusing on the issue of material and intellectual values linkage and their impact on a personality development. Interpretation of pedagogical ideas by Vasyl Sukhomlonskyi in the current educational problems context will be in help with dialectics of the above mentioned two social activity types' comprehension, ensure their balance for an individual and set up the pedagogical process appropriately.

The core scientist's position concerning materialistic and spiritual needs for the personality's dialectics and harmonization has been revealed, regarding them as social activity components and due to their corresponding education environment creation peculiarities.

The educator-humanist's experience in providing the continuous interconnection of the national and spiritual renaissance processes; their complementarity and mutual enrichment through the four educational cults like that of the Motherland; the man's, the books and the native word cults has been presented in practice.

The person's consuming culture backbone is based on its humanistic nature affecting the personality's social and individual formation, skill to consciously influence own needs satisfaction.

According to the scientist's views humanization makes a content nucleus of the process, realized in the human relationship.

Keywords: material and intellectual values, social activity, educational environment, humanization, consumer culture.

УДК 37.012+910.1 (045)

Шоробура І. М.*

РОЗВИТОК ДУХОВНИХ ПОТРЕБ ДИТИНИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті розглядаються питання розвитку духовних потреб дитини в педагогічній спадщині В. Сухомлинського, яку наповнює ідея проектування людини. Метою навчально-виховного процесу великий педагог вважав усебічний розвиток особистості. В. Сухомлинський вбачав мету виховання в розвитку творчих сил і здібностей особистості в умовах колективу й на основі етико-естетичних цінностей, інтересів і потреб, спрямованих на творчу працю і саморозвиток. Творчий підхід вчителя до навчання й виховання є дуже важливим. В. Сухомлинський дослідив професію вчителя, її особливості, обґрунтував концепцію формування гуманістичної спрямованості особистості вчителя і сформулював умови його ефективної роботи. Його творча спадщина для сучасних поколінь учителів є джерелом розвитку та вдосконалення професійної педагогічної майстерності.

Ключові слова: школа, педагогічна концепція В. Сухомлинського.

Спадщина В. Сухомлинського для сучасних поколінь учителів – джерело неперервного розвитку й удосконалення професійної психолого-педагогічної

* Шоробура І. М.:

майстерності. В. Сухомлинський відомий як педагог-гуманіст, творець педагогічної системи, у центрі якої перебуває дитина як унікальна особистість. Педагог вбачав мету виховання в розвитку творчих сил і здібностей особистості в умовах колективу й на основі етико-естетичних цінностей, інтересів і потреб, спрямованих на творчу працю і саморозвиток. З позицій гуманізму, загальнолюдських цінностей, витоки яких лежать в українській духовності, її моральних імперативах та культурах, педагог розглянув виховання особистості як пізнання, духовність, працю. «Історичний» голос Василя Олександровича демонструє глибину, актуальність та інтенсивність у діапазоні сьогодення не лише у вітчизняній, національній культурі, а й виходить за їх рамки.

Внеском у вивчення життя і практичної діяльності, різноманітних граней педагогічної системи В. Сухомлинського стали праці М. Антонця, Р. Атаяна, М. Базилевича, А. Борисовського, А. Бика, М. Богуславського, Г. Бучківської, М. Вашуленка, Г. Волкова, С. Заволоки, І. Зязюна, О. Сараєвої, О. Савченко, О. Сухомлинської, В. Смаля, М. Ярмаченко та ін.

Мета статті – розглянути питання розвитку духовних потреб дитини в педагогічній спадщині В. Сухомлинського.

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського різнобічна й багатопланова. Система діяльності павлівського вчителя перейнята високими принципами гуманізму, глибокою повагою до особистості дитини. Сьогодні опубліковано 65 його творів, 371 видання тиражем близько 15 млн. примірників. Вони перекладені 59-ма мовами народів світу, а найвідоміша книга В. Сухомлинського «Серце віддаю дітям» видавалася 55 разів 32-ма мовами. Справжній людиноцентризм простежується в працях «Вірте в Людину» (1960), «Людина неповторна» (1962), «Дума про Людину» (1963), «Шлях до серця дитини» (1963), «Виховання особистості в радянській школі» (1965) і нарешті «Серце віддаю дітям» (1969).

Педагогічну спадщину В. Сухомлинського наповнює ідея проектування людини. Метою навчально-виховного процесу великий педагог вважав всебічний розвиток особистості [4, с. 4]. «...У житті людини має бути щось найголовніше, що стоїть вище від усіх повсякденних турбот, тривог, пристрастей», – стверджував В. Сухомлинський [2, с. 513]. І далі: «Ставлення до ідеї Батьківщини як до священного й найдорожчого облагороджує всі людські почуття, зближує, ріднить людей, очищає душі від усього, що принижує гідність» [2, с. 513].

Основним положенням у системі поглядів В. Сухомлинського є положення про неповторність кожної дитини. «У практиці своєї виховної роботи ми виходимо з того, що людина неповторна...», – пише Василь Олександрович у праці «Духовний світ школяра» [1, с. 284]. «Людська індивідуальність дитини неповторна ...», – повторює він у праці «Розмова з молодим директором» [2, с. 449]. Цій темі присвячено статтю «Людина неповторна», що була надрукована у часописі «Народное образование» 1961 року [2, с. 80-96]. Положення про неповторність кожної дитини є основним у системі поглядів В. Сухомлинського щодо проблем навчання й виховання.

Важливою є думка педагога про гармонію суспільних та індивідуальних потреб у структурі особистості. Саме в школі дитина може виявляти свої найнеповторніші грані діяльності та поведінки. Зазначимо, що в системі В. Сухомлинського дитина наділялася значною автономією. Педагог наголошує, що маючи різницю в рівнях задатків і здібностей дітей, розвитку стилю взаємин, у сфері формування моралі, поведінки, школярі мають рівні можливості для свого гуманного, морального зростання. Учений розуміє, що виховання гуманності починається з виховання любові до всього живого, до матері, бабусі, рідних. Так, у книгах «Серце віддаю дітям», «Народження громадянина», «Павлівська середня школа» В. Сухомлинський розкриває форми становлення гуманної поведінки дітей. Це і створення лікарень для пташок і тварин, допомога немічним, участь в естетизації школи й селища тощо. Створення галереї портретів матерів найвідоміших людей світу також сприяло формуванню гуманізму.

Його педагогічна концепція спрямована на захист і підтримку дитинства. На думку педагога-новатора, «Дитинство – найважливіший період людського життя, не підготовка до майбутнього життя, а справжнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя» [2, с. 15]. У творах В. Сухомлинського знаходимо блискучі, вичерпні, емоційні та яскраві характеристики кожного вікового періоду. Педагог вважав, що вчитель зобов'язаний уміти дорожити дитячою довірою, бути втіленням добра і справедливості. Без цих якостей не може бути вчителя. «Якщо вчитель став другом для дитини, якщо ця дружба осяяна шляхетним потягом, поривом до чогось світлого, розумного, у серце дитини ніколи не з'явиться зло... Виховання без дружби з дитиною можна порівняти з блуканням у темряві» [3, с. 21].

Філософсько-педагогічна сукупність ідей та поглядів на дитину як на найвищу цінність у діяльності всієї системи освіти є основоположною в педагогічній концепції В. Сухомлинського. Адже завдяки забезпеченню гуманізації, індивідуалізації та диференціації процесу шкільного навчання праця для дитини має бути радісною, бажаною і природовідповідно сприяти її всебічній освіті, вихованню та розвитку.

Своє розуміння духовності В. Сухомлинський розкриває так: «...ми включаємо в поняття «духовний світ», «духовне життя» такий смисл: сфера духовного життя людини – це розвиток, формування й задоволення її моральних, інтелектуальних та естетичних запитів і інтересів у процесі активної діяльності. Духовність – осмислення особистістю гуманістичного сенсу цілей власного життя, людської життєдіяльності загалом» [2, с. 304]. Таке осмислення дає змогу збагнути високу мету, задля якої живе людина, відчутти власну неповторність, усвідомити відповідальність за все, що вона робить, зрозуміти, що «життя – це постійна, невідступна боротьба зі злом в ім'я перемоги добра на землі». Саме В. Сухомлинський уводить у педагогічну науку та шкільну практику такі ціннісні категорії, як «духовна зрілість», «педагогіка серця», «труд душі», «духовне багатство», «духовна культура», «духовна діяльність», «творення щастя», «щастя душі», «духовна краса» та ін.

В. Сухомлинський розглядав процес становлення духовного світу дитини в органічній єдності процесів засвоєння певної суми знань і формування духовно-ціннісних орієнтацій, духовного досвіду особистості. Розумове виховання потрібне людині не тільки для того, щоб вона застосовувала знання в праці, а й для повноти духовного життя. Василь Олександрович підкреслює, що завдання школи не просто передати знання, але «відкрити перед кожним, навіть перед найбільш пересічним, найбільш важким в інтелектуальному розвитку вихованцем ті сфери розвитку його духу, де він може досягти вершини, виявити себе, заявити про своє Я, черпати сили з джерела людського достоїнства, почувати себе не обділеним, а духовно багатим» [4].

В. Сухомлинський проголосив найвищою цінністю виховання дитини, її унікальність і неповторність, побудував усю навчально-виховну роботу на емоційно-моральних, естетичних імперативах і цінностях, виступив за авторитет учителя, а не за його авторитарність, увів у педагогічну науку й шкільну практику такі цінності, як совість, сором, любов, повага, терпимість, любов, співчуття, спів-переживання, повага, шана, обов'язок, свобода тощо. У праці «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» він пише про те, що кожна людина вже в роки дитинства й особливо в отрочстві й ранній юності має досягти щастя повноти свого духовного життя, радість праці та творчості [4]. Педагог не встановлював чітких меж між різними сторонами виховання. У будь-якому діянні він виділяв як необхідний розумовий розвиток і працю, виховання моральне, естетичне, екологічне, вивчення й урахування індивідуальних і вікових особливостей дітей, взаємини родини та школи, педагогічну майстерність учителя.

Аналіз спадщини В. Сухомлинського в аспекті формування морально-духовних цінностей засвідчує, що критеріями вихованості дитини вчений вважав: життєрадісне світосприймання дитини; здатність бачити поруч із собою людину, брати близько

до серця її радощі і горе, тривоги і хвилювання; віру в іншу людину; багате духовне життя в світі прекрасного.

Пафосом духовності проникнуті щирі, довірливі розмови педагога про красу природи і обов'язок її берегти, любов дитини до батьків та високий обов'язок творити добро в ім'я людей. У творчості педагога-гуманіста знаходимо всебічне висвітлення всіх складових духовності в їх органічній єдності, завдяки яким людина спроможна стати й бути особистістю. Він розглядав формування духовних цінностей особистості як неперервний процес, головним моментом якого має бути утвердження ідеалу добра в доступній їй активній творчій життєдіяльності. «Справжнє виховання полягає в тому, щоб моральний ідеал добра, правди, честі, духовної праці жив у кожному юному серці, утверджувався в активній діяльності як невід'ємна частина власного ества, власної думки, почуттів, намірів».

У книзі «Серце віддаю дітям» автор визначає: «одне з найважливіших завдань школи – навчитися користуватися знаннями. Небезпечне перетворення знань у мертвий вантаж виникає саме в молодших класах, коли за своїм характером розумова праця найбільше пов'язана з набуттям нових умінь і навичок. Якщо ці вміння і навички тільки засвоюються і не застосовуються на практиці, навчання поступово виходить за сфери духовного життя дитини, наче відділяється від її інтересів і захоплень». Саме інтелектуальні цінності й розумову працю Василь Олександрович називає найважливішим інструментом в учительських руках, за допомогою яких твориться людина [5, с. 236].

В. Сухомлинський розглядає розвиток духовної культури особистості в діалектичному взаємозв'язку із загальною культурою як такою. Акумуляючись у духовній сфері, культура стає ознакою якісної характеристики життя особистості. Педагог-гуманіст звертає увагу на формування культури почуттів, що є особливою сферою духовного життя людини, гармонією освіченості й емоційної культури. Забезпечення гармонії розумового розвитку, освіченості, знань та емоційної культури є одним із пріоритетних напрямків виховної роботи в сучасній національній школі.

Василь Олександрович також наголошував, що у процесі виховання значущу роль відіграють взаємини вчителя й учня. Учителі мають бути уважними, доброзичливими та зацікавленими. У школі Сухомлинського відбувалися спільні походи, твори й читання віршів, слухання «музики» лісу, ріки, полів, повітря. Саме через подібні моменти формувалася дорогоцінний досвід спілкування учнів і вихователів. Для мислячого вчителя учень – то мікрокосмос. Пізнаючи учня, учитель пізнає себе, розкриває сутність людини. Якщо вчитель ставиться до учня з розумінням і любов'ю, то учень прагне заслужити на любов і повагу. Такий підхід сприяє утвердженню віри дитини у власні сили. В. Сухомлинський вважав, що діти – це наймудріші філософи і найчутливіші психологи.

В. Сухомлинський спрямовував роботу на виховання щасливої людини, визначав такі головні важелі, що сприяють створенню людського щастя, – радість творення, самоствердження в праці, трудове життя з дитинства; пізнання радості в навчанні. Відчуття щастя від успішної діяльності; любов педагога, батьків спрямована на захист молоді від духовної самотності, сімейного зла; виховання віри як стану душі, способу життя, без якої немає духовності. Віра закладена в природі душі й розуму. Людина щаслива тоді, коли вона вірить. Творчий педагог сприяє творенню щасливої людини. Педагог має допомогти зрозуміти сутність справжнього щастя, усвідомлювати необхідність боротися за нього, дорожити ним. Творення людського щастя В. Сухомлинський відносив до найважливіших завдань.

На думку педагога, учитель повинен любити власну справу. Щоб знайти в кожному учневі найсильніший його бік, відкрити в ньому золоту жилку, всі вчителі мають бути добрими людьми. Чим більше знає вчитель, чим частіше й успішніше відкриває він перед учнями горизонт науки.

«Вирішальне значення має те, – пише В. Сухомлинський у праці «Народження громадянина», – яких людей побачить у нас підліток. Ми мусимо бути для підлітків зразком багатства духовного життя; лише за цієї умови ми маємо моральне право виховувати» [2, с. 383]. Тому високі моральні якості для педагога – це вимога. У формуванні духовного світу дитини надзвичайну роль В. Сухомлинський відводив професіоналізму особистості педагога, оскільки проникнення в духовний світ дитини, вивчення її мислення, почуттів, характеру, волі, інтересів – справа надзвичайно складна. Духовний розвиток є процесом багатограним, неперервним і водночас єдиним. У дитині відбуваються постійні якісні зміни у всіх психічних процесах, усіх компонентах духовного світу – мислення, почуття, волі, здібностей, причому зміни ці відбуваються в тісному зв'язку й взаємодії [1, с. 234]. В. Сухомлинський застерігав, що дитину треба пізнавати такою, якою вона є. Намагання «змінити, переломити, перебудувати те, що створила у своїй таємничій майстерні природа..., може призвести до хворобливих явищ» [1, с. 214].

Творчий підхід учителя до навчання й виховання є дуже важливим. «Без вдумливого, індивідуального, творчого підходу до кожної людини розв'язати це завдання неможливо», – пише В. Сухомлинський у статті «Народний учитель». – У цій справі найстрашніше – формалізм, сподівання на якісь універсальні форми і методи виховання. Є чудові методи виховання, але якщо в будь-який із них повірити як у всесильний, єдиний, як у панацею від усіх лих, – найкраща справа може перетворитися в свою протилежність» [2, с. 247].

В. Сухомлинський неодноразово підкреслював, що у своїй основі педагогічна праця – це творчість, наближена до наукового дослідження. Проте педагогічна творчість неможлива без праці душі вчителя. Тому однією з найголовніших вимог до вчителя, на думку В. Сухомлинського, є здатність поєднувати щирість і мудрість. Він вказував на особливу роль учителя щодо професійного самопізнання і самовиховання.

В. Сухомлинський дослідив професію вчителя, її особливості, обґрунтував концепцію формування гуманістичної спрямованості особистості вчителя і сформулював умови його ефективної роботи. Основними з них є професійно-педагогічна спрямованість, теоретична підготовленість, загальна культура, усвідомлення важливості самоосвіти й систематичність, логічна послідовність, науковість у її здійсненні. Надзвичайно важливе значення у професійному становленні вчителя мають його ідейно-політичні й моральні якості, любов до дітей, терпимість і наполегливість, вимогливість і педагогічний такт.

В. Сухомлинський наголошував, що педагогічна культура – це жива, творча педагогіка повсякденної творчої праці, та педагогіка, в якій теоретичні закономірності процесу впливу на духовний світ вихованця ніби зливаються з особистістю вчителя. Педагогічна культура – це, образно кажучи, техніка і технологія взаємодії майстра й об'єкта його праці. Багатогранність, різноманітність, відточеність, зразковий стан інструментів нашої творчості, уміння володіти ними так само тонко, як прекрасний музикант володіє скрипкою, – все це і є педагогічною культурою. Педагогічна культура – це певний ступінь опанування вчителем соціокультурного досвіду людства, глибоке знання методології науки й уміння використовувати її досягнення на практиці в різноманітних інноваційних формах, знання психології. На думку В. Сухомлинського, педагог має бути для свого вихованця найвищим авторитетом, поки пізнаватиме в ньому Людину, поки це пізнання супроводжуватиметься почуттям поваги, благоговіння перед тим людським багатством, у якому зливаються мудрість і людяність.

Питання професійної майстерності вчителя В. Сухомлинський розглядає у своїх працях «Павлівська середня школа», «Серце віддаю дітям», «Як виховати справжню людину», «Сто порад учителеві», «Розмова з молодим директором школи» і в дисертаційному дослідженні «Директор школи – керівник навчально-виховною роботою», що є скарбницею ідей про педагогічну майстерність учителя. У книзі «Розмова з молодим директором школи» є окремий параграф «Педагогічна культура

вчителя», в якому В. Сухомлинський обґрунтовує складові педагогічної культури. У книзі «Павлиська середня школа» вражають діловитість, конкретність і перевіреність будь-якої з рекомендацій, що їх дає педагог-гуманіст. Видатний педагог висвітлює досвід роботи Павлиської середньої школи й дає практичні поради вчителям у монографії «Сто порад учителям». Й на сторінках періодичних педагогічних видань часто звучали думки видатного педагога (статті «Краща вчителька», 1948; «Майстерність», 1949; «Майбутні вчителі», 1950; «Моральне обличчя вчителя», 1954; «Високе покликання педагога», 1955 та ін. у газеті «Кіровоградська правда»). Павлиський педагог прагнув до народження доброти в серці кожного школяра, підкреслював, що лише добро вміє захищатися. Надзвичайного значення у вихованні особистості автор надавав формуванню в дитини духовності, яка є мірилом її людської цінності, суспільної значущості.

В. Сухомлинський вважає, що важливими для педагога є глибока віра в можливість успішного виховання дітей; гармонія серця і розуму; чуйність, сердечна турбота про людину; розуміння світу дитинства; вміння «пізнавати серцем», «проникати в душу дитини», «володіти собою, тримати себе в руках», «стримувати збудження й роздратування», «володіти ситуаціями», «створювати життєрадісні мелодії в музиці дитинства». Десятки, сотні ниток, що духовно зв'язують вчителя й учня, – це ті стежини, що ведуть до людського серця, ця найважливіша умова дружби, товариства вчителя й учнів. Учителя й учнів має поєднувати духовна спільність, при якій забувається, що педагог – це керівник і наставник. Виховання без дружби з дитиною, без духовної спільності з нею можна порівняти з блуканням у темряві. Інтерес підтримується успіхом, до успіху веде інтерес. А без успіху, без радісного переживання перемоги над труднощами немає інтересу, немає розвитку здібностей, немає навчання, немає знання [3].

У своїх працях видатний педагог виділяє три основні завдання, які стоять перед учителем щодо формування морально-духовних цінностей дітей: формування морально-духовних звичок, передусім звички поступитися власними інтересами, якщо треба віддати свої сили в ім'я добробуту іншої людини; виховання моральної звички в саморозумінні, емоційному переживанні й самооцінюванні власних вчинків, особливо тих, які відображають ставлення до своїх рідних, близьких, праці; розвиток педагогічних основ духовно-моральних звичок та рис.

Отже, педагогічна спадщина В. Сухомлинського грандіозна за обсягом і багатством гуманістичного змісту. Його творчість з кожним роком залучає все більше світової наукової та педагогічної громадськості. Вона збагатила педагогічну науку новаторськими ідеями і положеннями, зробила внесок у теорію і практику навчання та виховання, створила значний етап у розвитку вітчизняної педагогічної думки.

Література:

1. Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 1. – С. 209-402.
2. Сухомлинський В. О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – С. 283-582.
3. Сухомлинский В. А. О воспитании / В. А. Сухомлинский. – М., 1979. – С. 21.
4. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості / В. О. Сухомлинський // Історія педагогіки в Росії. – М., 1999. – С. 373.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1988. – 286 с.

Шоробура І. М.

СОСТАВНЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ В. СУХОМЛИНСКОГО

В статье рассматриваются вопросы развития духовных потребностей ребенка в педагогическом наследии В. Сухомлинского, которое пронизывает идея проектирования человека. Целью учебно-воспитательного процесса великий педагог считал всестороннее

развитие личности. В. Сухомлинский видел цель воспитания в развитии творческих сил и способностей личности в условиях коллектива и на основе этико-эстетических ценностей, интересов и потребностей, направленных на творческую работу и саморазвитие. Творческий подход учителя к обучению и воспитанию является очень важным. В. Сухомлинский исследовал профессию учителя, ее особенности, обосновал концепцию формирования гуманистической направленности личности учителя и сформулировал условия его эффективной работы. Его творческое наследие для современных поколений учителей является источником развития и совершенствования профессионального педагогического мастерства.

Ключевые слова: школа, педагогическая система В. Сухомлинского.

Shorobura I. M.

COMPONENTS OF PEDAGOGICAL SYSTEM OF V. SUKHOMLYNSKIY

The article examines questions of development of spiritual needs of children in pedagogical heritage of V. Sukhomlynskiy. The purpose of educational and upbringing processes according to V. Sukhomlynskiy were perfect development of individuality. V. Sukhomlynskiy understood the purpose of education and upbringing in the development of creative forces and abilities of individuality in terms of staff based on ethical and aesthetic values, interests and needs. The aim was – concrete results of creative work and self-development.

V. Sukhomlynskiy considered that the aim of educational and upbringing processes was harmony of social and individual needs in the structure of personality. The role of a teacher is to do practical steps, using scientific researches and valuable categories. V. Sukhomlynskiy explored teaching profession, its features, explained the conception of forming of humanistic orientation of individuality of a teacher and formulated conditions for its effective operation.

Great Ukrainian scientist believed that it was important for a teacher to believe in the possibility of successful education and upbringing of children; to spread harmony of heart and mind; to cultivate responsiveness of every child. V. Sukhomlynskiy thought that a teacher should be able to cherish the child's trust, to be for him (her) the exemple of goodness and justice. His legacy for modern generations of teachers is a source of development and further improvement of professional pedagogical knowledge, skills, practical habits.

Keywords: school, pedagogical system of V. Sukhomlynskiy.

УДК 37.018.2

Белан Г. В.*

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОТРЕБ І БАЖАНЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті розглядаються погляди В. Сухомлинського на основні проблеми виховання культури потреб і культури бажань дитини як невід'ємної складової морального виховання особистості. Обґрунтовано актуальність ідей педагога щодо нерозривного зв'язку та пріоритетного значення виховання моральних почуттів, культури поведінки і спілкування дитини зі всіма іншими складовими виховного процесу – розумового, естетичного, фізичного, трудового тощо – та з організацією навчально-виховного процесу в закладі освіти в цілому. На основі наукових праць педагога показано його новаторство у проблемі морального виховання та виховання культури бажань і почуттів особистості на основі гуманістичної спрямованості освітнього й виховного впливу на її духовність і внутрішній світ.

Ключові слова: моральне виховання, моральні почуття, духовність, гуманізм, особистість, культура бажань, культура почуттів, науково-педагогічна спадщина

Суттєві зміни пріоритетів і цінностей в освітньому просторі ХХІ століття, детерміновані сучасними трансформаціями українського суспільства на засадах демократизації та гуманізації, зверненням до європейських політичних і культурних

* © Белан Г. В.